

Вахоцька І. О. кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри психології Уманський державний
педагогічний університет імені Павла Тичини
<https://orcid.org/0000-0002-1611-4059>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ У КОНФЛІКТІ ЗАЛЕЖНО ВІД РІВНЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ

Конфліктність особистості пов'язана з її особистісною зрілістю. Існують три основні типи поведінки особистості у конфлікті: гармонійна, агармонійна активна та агармонійна пасивна. Співвідношення між рівнем зрілості особистості та параметрами конфліктності має не випадковий, стійкий характер.

Ключові слова: конфліктність; особистісна зрілість; особистість; тип поведінки; конфлікт.

Вступ. Рівень особистісної зрілості розглядається деякими психологами як один із чинників, які впливають виникнення міжособистісного конфлікту (С.Argyris та ін.). Під конфліктністю прийнято розуміти стійкі, повторювані особливості поведінки особистості конфлікту, як конструктивні (конфліктостійкість), і деструктивні (власне конфліктність) [2; 3]. У той же час методики, що застосовуються для діагностики конфліктності, як правило, аналізують якісь окремі її складові, без урахування зв'язків та відносин між структурними компонентами конфліктності (конфліктостійкості), що призводить до певної однобічності у вивченні конфліктної взаємодії, знижує прогностичні можливості дослідження та відповідно його практичну цінність.

Мета статті – проаналізувати психологічні особливості поведінки у конфлікті залежно від рівня особистісної зрілості.

Теоретичне підґрунтя. Проблема конфліктної поведінки особистості отримала своє відображення у психології у низці концепцій: особистості, особистісного розвитку та зрілості (Г.Крайг, А.Маслоу, Н.Ньюкомб, Г.Олпорт, Ф.Райс, Дж.Стивенс, Е.Фромм, С.Argyris, U.Staudinger); конфліктності і конфліктної поведінки (М.Deutsch, E.Van de Vliert). В Україні проблему конфліктної поведінки особистості досліджували І.В. Ващенко, З.С. Карпенко, І.Р. Карчевський, Г.В. Ложкін, Н.І. Пов'якель,

О.П. Макаревич, В.Л. Семенюк, В.В. Хіміч та ін.

Поняття «зріла особистість» має оцінний характер, мова при цьому йде про порівняння з якимись нормами поведінки (Ч.Райкфорт). Вона має реалістичне сприйняття світу, керує власними інстинктами та почуттями (З.Фрейд, К.Хорні, С.Argyris та ін.), є соціально адаптованою та активною (А.Адлер, Е.Фромм), відповідальною і відкритою для досвіду, їй властиве самопізнання (Е.Фромм, Р.М.Шаміонов, J.Dörner, D.Sowarka), вона демонструє терпимість до поглядів інших (Д.Н. Heath, R.Sternberg), вміє будувати зрілі міжособистісні відносини (І.В. Ващенко, Т.В. Комар). Така особистість завжди перебуває у постійному розвитку (К.Роджерс, Г.Олпорт та ін.). Але їй притаманні як продуктивні, так і деструктивні устремління (С.Кові, А.Маслоу, П.Магаро, Е.Фромм, Р.М.Ешбрук), що утворюють діалектичну єдність із переважанням продуктивних цінностей та мінімумом інфантильної поведінки та сприйняття. Крім того, відповідаючи інтелектуально та соціально своєму віку, людина може залишатися на стадії розвитку дитини (С.Кові, Г.Олпорт, З.Фрейд, Е.Фромм, С.Argyris, Р.Нерсей).

Методи дослідження. Теоретичний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння.

Результати і обговорення. З т. з. Г.Олпорта, А.Маслоу, Е.Фромма, під зрілою особистістю слід розуміти особистість реальної людини, що постійно

розвивається, чії прогресивні і деструктивні тенденції перебувають у стані динамічної рівноваги з вираженою переважанням прогресивних тенденцій розвитку і мінімумом психологічного інфантилізму. Зрілій особистості притаманні реалістичне сприйняття, відповідальність, толерантність, здатність будувати зрілі міжособистісні відносини, розширене почуття «Я», гуманістичні цінності, цілі та способи їхнього досягнення, мудрість, позитивне ставлення до світу [5]. Невідповідність особистості якійсь конкретній, специфічній ознаці зрілості ще означає її відповідність ознаці незрілості, і навпаки [1; 4; 7; 8; 9].

Поняття «зріла особистість» допускає розгляд умовних рівнів зрілості, які може бути позначено у різних системах термінів залежно від обраної точки відліку. Позначення рівнів зрілості за шкалою віку (М.М. Гут, Дж.Стивенс) або прив'язка до віку (Б.С. Братусь, В.А. Жмуров) формують більш образне уявлення про особливості особистості, ніж шкала рівня зрілості у показниках типу «незадовільний – низький – середній – високий». У конфлікті виокремлюють три основних типи поведінки:

гармонійний – осмислена поведінка, із соціоцентричною мотивацією, взяттям відповідальності за те, що відбувається, на себе, із прагненням до досягнення суспільно значущого результату вирішення конфлікту;

агармонійний активний – базується на основі поверхневих знань про сутність конфліктних взаємовідносин, із проявом зовнішнього локусу контролю, егоцентричною мотивацією, прагненням до суб'єктно-особистісного результату, що супроводжується поведінковою активністю та позитивними емоціями;

агармонійний пасивний – ґрунтується на основі поверхневих знань про сутність конфліктних взаємовідносин, із проявом зовнішнього локусу контролю, егоцентричною мотивацією, з підкресленою поведінковою пасивністю та негативними емоціями.

Існування у конфлікті одного із позначених типів поведінки

підтверджується характером зв'язків між елементами конфліктності та узгоджується із результатами теоретичних та емпіричних досліджень К.Хорні, R.Lawtence, J.Lorsch, якими було встановлено схожість співвідношень певних особистісних характеристик та властивостей нервової системи, з одного боку, із рівнями зрілості, - з іншого, з елементами конфліктності. Це дозволило зробити їм припущення про існування безпосередніх зв'язків між рівнями зрілості особистості та елементами конфліктності.

Особистість із рівнем зрілості «Дорослий» у конфлікті виявляє внутрішній локус контролю, соціоцентричну мотивацію, свідомість, предметність, тобто. якості конфліктостійкості. Така особистість бере відповідальність за розвиток подій, що відбуваються; прагне враховувати насамперед соціальні, суспільні інтереси, а не особисті; осмислено підходить до вирішення цієї проблеми, розуміючи сутність конфлікту; її дії спрямовано на досягнення суспільно значущого результату, вирішення «предмету» конфлікту, а чи не прагнення «показати себе». Жоден інший рівень зрілості не виявляє значних кореляцій з елементами, що становлять конфліктостійкість.

Поведінка у конфлікті особистості із рівнем зрілості «Малюк» характеризується аергічністю, астенічними емоціями, екстернальністю, підкресленою вираженою неінтернальністю, егоцентричністю, відсутністю прагнення до суспільно значущого вирішення конфлікту. Цей рівень зрілості надає перевагу пасивній поведінковій позиції, уникненню конфлікту будь-якими шляхами, така особистість причини конфлікту бачить у діях інших людей або в якихось зовнішніх обставинах, випадковостях. Зовнішній локус контролю є особливо актуальним: екстернальність посилюється неінтернальністю. Пасивність, невіра у свою здатність щось змінити викликає сильні астенічні емоції у широкому спектрі - від переживань, тривожності, невпевненості до роздратування та гніву. Особистість з

таким рівнем зрілості виявляє у конфлікті лише егоцентричні мотиви, тому немає жодного прагнення до досягнення суспільно значущого результату у конфлікті, вирішення проблеми по суті. Спостерігаються невеликі розбіжності у характері значних інтеркореляцій в обох групах обстежуваних. У групі пілотажного дослідження особистість із таким рівнем зрілості виявляє прагнення до досягнення суб'єктно-особистісного результату на основі вираженої поінформованості про сутність конфлікту. Відсутність кореляцій між цим рівнем зрілості та параметрами поінформованості та суб'єктності в основній групі обстежуваних визначається тими змінами, що відбулися за період між дослідженнями у суспільному сприйнятті. Крім того, це свідчить, що прагнення особистості із рівнем зрілості «Малюк» у конфлікті до досягнення суб'єктно-особистісного результату пов'язане із поверхневими уявленнями про природу конфлікту.

Рівень зрілості «Дошкільник» у порівнянні із «Малюком» характеризується вже великими, але усе ще недостатніми знаннями про сутність конфлікту. Поінформованість у конфлікті «Дошкільника» зумовлює прояв ним егоцентричної мотивації та прагнення досягти у конфлікті суб'єктно-особистісного результату. Особистість з цим рівнем зрілості у будь-якій конфліктній ситуації демонструє зовнішній локус контролю, перекладаючи відповідальність за те, що відбувається, на інших людей та обставини. Проте на відміну від рівня зрілості «Малюк» емоційний стан і поведінкова активність «Дошкільника» у конфлікті залежить від конкретних умов. Він може проявити як поведінкову активність, так і поведінкову пасивність, відчувати стеничні чи астенічні емоції. Іншими словами, поведінка у конфлікті «Дошкільника» відрізняється великою різновекторністю.

Особистість із рівнем зрілості «Підліток» у важких ситуаціях виявляє переважно поведінкову активність та позитивні емоції, відчуває приплив сил та впевненість у досягненні бажаного

особистісного результату. Якщо у групі пілотажного дослідження особистість із рівнем зрілості «Підліток» ще відчувала в якихось ситуаціях негативні емоції та поведінкову пасивність, то у групі основного дослідження поведінка «Підлітка» стала жорсткішою, самовпевненою.

Особистість із рівнем зрілості «Юнак» у конфлікті демонструє зовнішній локус контролю, звинувачуючи у тому, що відбувається, інших людей або якісь обставини. Вона не вірить у власні сили щодо вирішення конфліктної ситуації, займаючи пасивну поведінкову позицію та відчуваючи астенічні емоції. Так само, як особистість і рівнями зрілості «Підліток» або «Дошкільник», ця особистість прагне досягнення особистісного результату: показати себе, відчути впевненість у власних силах тощо, навіть якщо причину конфлікту не усунуто.

Факторний аналіз зрілості та конфліктності показав подібність структури в обох групах обстежуваних: виокремлено по три фактори, до складу яких входять рівні зрілості та елементи конфліктності. Кожен рівень зрілості проявляється у ситуації конфлікту по-різному. Так, рівень зрілості «Дорослий» характеризується конструктивним, осмисленим підходом до вирішення конфліктної ситуації, проявом соціоцентричної мотивації, що враховує інтереси інших людей, спрямованістю на досягнення предметного результату, вирішення самої суті конфлікту, а не його зовнішнього прояву. Відповідальність за результат конфлікту така особистість покладає на себе, не приписуючи невдачі іншим людям чи обставинам.

Рівні зрілості «Юнак і Малюк» у конфлікті, як правило, виявляють пасивну конфліктність, пов'язану насамперед із бажанням уникнути конфлікту, сховатися від нього, з астенічними, негативними емоціями у широкому спектрі, а також зовнішнім локусом контролю: у конфлікті завжди винні якісь обставини та інші люди. Якщо ці рівні зрілості пов'язані, переважно, із пасивної конфліктністю, то особистість із рівнем зрілості «Підліток»,

навпаки, схильна до активної конфліктності: вона прагне до перемоги будь за що.

Рівень зрілості «Дошкільник» більше за інших орієнтований на умови конкретної ситуації та залежно від них може виявляти у конфлікті або активну, або пасивну конфліктність. У групі пілотажного дослідження конфліктність особистості із рівнями зрілості «Підліток» та «Дошкільник» є ідентичною: в обох випадках поведінка суб'єкта у конфлікті детермінована його сприйняттям конфліктної ситуації, якимись її особливими умовами і може бути як радісно-активною, так і астенічно-пасивною. У групі основного дослідження особистість із рівнем зрілості «Підліток» не схильна до пасивно-астенічної позиції у конфлікті: незалежно від ситуації «Підліток» однозначно прагне перемоги своїх інтересів.

Порівняння середніх значень параметрів за t-критерієм Стьюдента показало, що представники ранньої дорослості перевершують представників старшого віку лише за рівнем зрілості «Підліток» ($p < 0,05$). Це свідчить про те, що представники першого зрілого віку порівняно із другим зрілим віком більшою мірою є носіями рис «Підлітка». За іншими рівнями зрілості значущих відмінностей не виявлено, що підтверджує висновки К.Левіна, Г.Олпорта, Е.Фромма, Е.Еріксона, Р.Нерсея, У.Стаудінгера про відсутність обов'язкового зв'язку між особистісною зрілістю та хронологічним віком. Аналіз середніх значень параметрів конфліктності не виявив значущих відмінностей між представниками молодшого і зрілого віку за більшістю параметрів конфліктності. Виняток становлять вищі значення таких параметрів, як астенічність та соціоцентрична мотивація у конфлікті осіб старшого віку ($p < 0,01$). Тобто із віком людина у конфлікті частіше мотивується суспільними інтересами, ніж особистими, але також частіше відчуває негативні емоції. Оскільки поєднання астенічності та соціоцентричної мотивації пов'язане зі стилем поведінки у конфлікті

«приспособлення», логічно припустити, що стратегія пристосування переважно властива людям старшого віку.

Факторний аналіз рівнів зрілості та параметрів конфліктності груп обстежуваних молодшого та старшого віку виявляє ідентичність зв'язку рівнів зрілості та конфліктності в обох групах. Проте є й невеликі розбіжності. Так, пасивна конфліктність у групи обстежуваних молодого віку пов'язана із соціоцентричною мотивацією: прагнення врахувати інтереси інших людей супроводжується загальною конструктивною поведінкою у конфлікті. Ще одна відмінність полягає у тому, що у старшому віці поведінка у проблемній ситуації особистості із рівнем зрілості «Юнак» не пов'язана із певним типом конфліктності, а особистість із рівнем зрілості «Підліток» у залежності від ситуації виявляє якості або конфліктостійкості, або активної конфліктності.

Порівняння поведінки у конфлікті залежно від рівня зрілості на вибірках представників чоловічої та жіночої статі демонструє, що чоловіки у конфлікті частіше і більшою мірою виявляють якості, властиві рівню зрілості «Підліток» ($p < 0,01$), а жінки – якості, характерні для рівня зрілості «Малюк» ($p < 0,01$). Таким чином, чоловіки частіше поділяють людей на «своїх» та «чужих», прагнуть лідерства, демонструють самовпевненість, а жінки частіше виявляють невпевненість у собі, тривожність, боязкість, відсутність цілеспрямованості. У важких ситуаціях чоловіки частіше, ніж жінки, виявляють поведінкову активність, стеничні емоції, егоцентричну мотивацію і найчастіше прагнуть досягнення особистісного результату у конфлікті. Жінки, навпаки, у конфлікті є більш пасивними, відчувають астенічні емоції та виявляють соціоцентричну мотивацію. Однак у факторній структурі рівнів зрілості та конфліктності у представників чоловічої та жіночої вибірок значущих відмінностей не спостерігається.

Перший фактор в обох групах обстежуваних представлений параметрами

активної конфліктності та рівнями зрілості «Підліток» та «Дошкільник». І чоловіки, і жінки із цими рівнями зрілості у конфлікті виявляють поведінкову активність, позитивні емоції, зовнішній локус контролю, егоцентричну мотивацію, прагнення досягти результативності, показати себе, поверхові уявлення про природу конфлікту. Єдина відмінність між чоловічою та жіночою вибірками полягає у тому, що егоцентрична мотивація жінок з цими рівнями зрілості виражена сильніше, ніж у чоловіків, оскільки наголошується на несоціоцентричності (факторна вага -0,55).

Другий фактор складається із параметрів конфліктостійкості та пов'язаний із рівнем зрілості «Дорослий». Зріла особистість незалежно від статевої приналежності у конфлікті виявляє внутрішній локус контролю, враховує інтереси інших, осмислено підходить до вирішення проблемної ситуації, прагне досягнення суспільно значущого результату.

Третій фактор представлений рівнями зрілості «Юнак», «Дошкільник» та «Малюк», пов'язаними із пасивною конфліктністю. Тут також є невеликі відмінності між поведінкою жінок та чоловіків. Зовнішній локус контролю у жінок із цими рівнями зрілості характеризується вираженою неінтернальністю (-0,33) і прагненням у конфлікті досягти суб'єктно-значущої результативності (0,32). Іншими словами, жінки із низьким рівнем особистісної зрілості у конфлікті переважно прагнуть досягненню суб'єктно-особистісного результату: показати себе, відчувати себе впевненіше, сильніше, відчувати власну значущість. Особистість із рівнем зрілості

«Дошкільник» незалежно від статевої приналежності поводить у важкій ситуації з врахуванням обставин, що склалися: на кшталт активної чи пасивної конфліктності. Загалом, незважаючи на певні відмінності у прояві зрілості та конфліктності, структура зв'язку рівнів зрілості та елементів конфліктності у чоловіків та жінок є ідентичною: людина із високим рівнем зрілості виявляє у проблемних ситуаціях конфліктостійкість, із недостатнім рівнем зрілості – активну чи пасивну конфліктність.

Висновки. Таким чином, незважаючи на загальну стійку структуру зв'язку рівнів зрілості та конфліктності у різних професійних групах, невеликі відмінності між ними таки спостерігаються і пов'язані насамперед із особливостями професійної діяльності. Конфліктність людини пов'язана з її особистісною зрілістю. Існують три основні типи поведінки особистості у конфлікті: гармонійний (конфліктостійкість), агармонійний активний (активна конфліктність) та агармонійний пасивний (пасивна конфліктність), що підтверджується характером зв'язків між елементами конфліктності. Співвідношення між рівнем зрілості особистості та параметрами конфліктності має не випадковий, стійкий характер. Незважаючи на деякі відмінності у прояві зрілості та конфліктності у різних групах обстежуваних, співвідношення зрілості та конфліктності залишається практично незмінним. Багаторівневе та багатостороннє дослідження структури зрілості та конфліктності розширює уявлення про властивості особистості та відкриває нові перспективи для різноманітних психологічних практик.

Список використаних джерел

1. Ващенко І.В. Конфлікти в діяльності працівників органів внутрішніх справ та шляхи їх подолання (соціально-психологічний аспект): дис. д-ра психол. наук. – Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К., 2003. - 498 с.
2. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту: навч. посіб. / Л.В. Долинська, Л.П. Матяш-Заяць. – К.: Каравела, 2010. - С. 7–14.
3. Карпенко З.С. Прикладна конфліктологія: навч.-метод. посіб. / З.С. Карпенко. – Івано-Франківськ : ІФОЦППК, 2012. – 84 с.
4. Карчевський І.Р. Проблема міжособистісної взаємодії особового складу військової частини та особливості її діагностики і попередження: автореф. дис... канд. психол. наук / І.Р. Карчевський. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. - Хмельницький, 2005. - 19 с.

Питання психології

5. Комар Т.В. Соціально-психологічні основи професійної зрілості фахівців соціономічного профілю): дис. д-ра психол. наук / Т.В. Комар. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля МОН України. – Северодонецьк, 2018. 451 с.
6. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навч. посіб / Г.В. Ложкін, Н.І. Пов'якель. – К.: ВД Професіонал, 2006. - 416 с.
7. Макаревич О.П. Стиль індивідуальної поведінки військовослужбовців у міжособистісних конфліктах: дис... канд. психол. наук / О.П. Макаревич. Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1996. – 192 с.
8. Семенюк В.Л. Управління ціннісно-нормативними конфліктами у військових колективах (психологічний аспект): автореф. дис... канд. психол. наук / В.Л. Семенюк. Національна академія ПВУ ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2003. – 18 с.
9. Хіміч В.В. Особливості діяльності командирів прикордонних підрозділів з розв'язання міжособистісних конфліктів серед підлеглих: дис... канд. психол. наук / В.В. Хіміч. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2008. – 152 с.

References

1. Vashhenko I.V. (2003) Konflikty v dij'al'nosti pracivnykiv organiv vnutrishnih sprav ta shljahy i'h podolannja (social'no-psyhologichnyj aspekt) [Conflicts in the activities of law enforcement officers and ways to overcome them (socio-psychological aspect)]: dys. d-ra psyhol. nauk. – Instytut psykholoģii' im. G.S. Kostjuka APN Ukraїny. – K. - 498 s. (in Ukrainian)
2. Dolyns'ka L.V., Matjash-Zajac L.P. (2010) Psyhologija konfliktu [Psychology of conflict]: navch. posib / L.V. Dolyns'ka, L.P. Matjash-Zajac'. – K.: Karavela. - S. 7–14. (in Ukrainian)
3. Karpenko Z.S. (2012) Prykladna konfliktologija [Applied conflictology]: navch.-metod. posib. / Z.S. Karpenko. – Ivano-Frankivs'k : IFOCPPK. – 84 s. (in Ukrainian)
4. Karchevs'kyj I.R. (2005) Problemna mizhosobystisna vzajemodija osobovogo skladu vijs'kovoї' chastyny ta osoblyvosti i'i' diagnostyky i poperedzhennja [Problematic interpersonal interaction of military personnel and features of its diagnosis and prevention]: avtoref. dys... kand. psyhol. nauk / I.R. Karchevs'kyj. Nac. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukraїny im. B.Hmel'nyc'kogo. - Hmel'nyc'kyj. - 19 s. (in Ukrainian)
5. Komar T.V. (2018) Social'no-psyhologichni osnovy profesijnoi' zrilosti fahivciv socionomichnogo profilju) [Socio-psychological foundations of professional maturity of socionomic specialists]: dys. d-ra psyhol. nauk / T.V. Komar. – Shidnoukraїns'kyj nacional'nyj univertsytet imeni Volodymyra Dalja MON Ukraїny. – Sjevjerodonec'k. 451 s. (in Ukrainian)
6. Lozhkin G.V., Pov'jakel' N.I. (2006) Psyhologija konfliktu: teorija i suchasna praktyka [Psychology of conflict: theory and modern practice]: navch. posib / G.V. Lozhkin, N.I. Pov'jakel'. – K.: VD Profesional. - 416 s. (in Ukrainian)
7. Makarevych O.P. (1996) Styl' indyvidual'noi' povedinky vijs'kovosluzhbovciv u mizhosobystisnyh konfliktah [Style of individual behavior of servicemen in interpersonal conflicts]: dys... kand. psyhol. nauk / O.P. Makarevych. Kyi'vs'kyj un-t im. Tarasa Shevchenka. – K. – 192 s. (in Ukrainian)
8. Semenjuk V.L. (2003) Upravlinnja cinnisno-normatyvnymy konfliktamy u vijs'kovyh kolektyvah (psyhologichnyj aspekt) [Management of value and normative conflicts in military teams (psychological aspect)]: avtoref. dys... kand. psyhol. nauk / V.L. Semenjuk. Nacional'na akademija PVU im. Bogdana Hmel'nyc'kogo. – Hmel'nyc'kyj. – 18 s. (in Ukrainian)
9. Himich V.V. (2008) Osoblyvosti dij'al'nosti komandyriv prykordonnyh pidrozdiliv z rozv'jazannja mizhosobystisnyh konfliktiv sered pidleglyh [Features of the activities of commanders of border units to resolve interpersonal conflicts among subordinates]: dys... kand. psyhol. nauk / V.V. Himich. Nac. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukraїny im. B. Hmel'nyc'kogo. – Hmel'nyc'kyj. – 152 s. (in Ukrainian)

Summary

*Vakhotska I. O. Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of Psychology
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychna*

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF CONFLICT BEHAVIOR DEPENDING ON THE LEVEL OF PERSONAL MATURITY

Introduction. *The level of personal maturity is considered by psychologists as one of the factors influencing the emergence of interpersonal conflict. At the same time, the methods used to diagnose conflict, as a rule, analyze some of its components, without taking into account the links and relationships between structural components of conflict (conflict resilience), which leads to some one-sidedness in the study of conflict interaction. and accordingly its practical value.*

Purpose of the article - to analyze the psychological characteristics of behavior in conflict depending on the level of personal maturity.

Methods. Theoretical analysis, synthesis, generalization, comparison.

Originality. There are three main types of behavior in conflict: harmonious - meaningful behavior, with sociocentric motivation, taking responsibility for what is happening, with the desire to achieve a socially significant result of conflict resolution; harmonious active - based on superficial knowledge about the nature of conflict relationships, with the manifestation of the external locus of control, egocentric motivation, the desire for subject-personal result, accompanied by behavioral activity and positive emotions; Aharmonic passive - based on superficial knowledge of the essence of conflict relationships, with the manifestation of the external locus of control, egocentric motivation, with emphasized behavioral passivity and negative emotions.

Conclusion. Despite the generally stable structure of communication between the levels of maturity and conflict in different professional groups, small differences between them are still observed and are primarily related to the peculiarities of professional activity. A person's conflict is related to his personal maturity. There are three main types of personality behavior in conflict: harmonious (conflict resilience), agharmonic active (active conflict) and agharmonic passive (passive conflict), which is confirmed by the nature of the links between the elements of conflict. The relationship between the level of maturity of the individual and the parameters of conflict is not accidental, stable. Despite some differences in the manifestation of maturity and conflict in different groups of respondents, the ratio of maturity and conflict remains virtually unchanged.

Key words: conflict; personal maturity; personality; type of behavior; conflict.

Received/Поступила: 17.04.22.